

L'esplendor d'Al-Andalus

DAVID CAMINADA

NARRATIVA

Frank Baer, *El pont d'Alcántara*. Traducció de Carme Gala. Transcripcions de l'àrab de Rosa M. Martínez. Edicions 62. Barcelona, 2003.

La novel·la històrica ha patit una saturació al mercat editorial que ha provocat una incontrollable proliferació de títols a les llibreries i, consegüentment, una desorientació per part dels lectors, als quals sovint se'ls fa difícil destriar entre les bones i les males obres. Aquesta saturació ha fet que, en diverses ocasions, magnífiques novel·les històriques passessin gairebé desapercebudes perquè els prestatges de moltes llibreries ja havien estat omplerts d'altres títols molt més discrets i escrits sense pena ni glòria.

Com que la proliferació editorial té també els seus efectes negatius, és bo que el lector rebí consignes clares per evitar que quan aparegui un bon títol del gènere se'l pugui deixar escapar. I aquest és, en el cas d'*El pont d'Alcántara*, el consell que caldria donar al lector: que no deixi passar l'oportunitat de llegir aquesta excel·lent novel·la històrica que recrea l'esplendor d'Al-Andalus al segle XI.

L'obra de l'alemany Frank Baer (Dresde, 1938), que prèviament havia escrit una altra novel·la d'èxit al seu país, *Die Magermilchbände*, té molts elements per ser recomanada.

El pont d'Alcántara té com a protagonistes Ibn Ammar, poeta andalusí, *hàjib* (primer funcionari del govern del taifa) d'Al-Mutamid, fill del taifa de Sevilla; Iunus ibn al-Awar, metge jueu i *hakim* (erudit seglar i doctor en ciències) sevillà; i Lope, jove servent del comte de Guarda. De tots tres, només Ibn Ammar va ser un personatge real. A l'inici de la novel·la, els tres personatges se situaran en llocs diferents: Ibn Ammar resideix a Múrcia, Iunus a Sevilla i Lope a Sabugal (Portugal). Però a mesura que avança l'obra les seves vides s'aniran creuant i la seva relació servirà per il·lustrar i simbolitzar la confluència i coexistència entre musulmans, jueus i cristians a la península Ibèrica en la segona meitat del segle XI.

El pont d'Alcántara és un llibre llarg, intensament i magníficament documentat, treballat i ben escrit. És una obra feta a consciència, fruit de cinc intensos anys de recerca, selecció històrica i redacció. La novel·la barreja

episodis sensuals i suggestius, com ara les trobades d'Ibn Ammar amb la seva amant Zohra i les festes a la cort dels taifes, intrigues palatines i complots entre els diferents reis d'Al-Andalus, brots d'intolerància i fanatisme religiós, com l'episodi en què Iunus és cruelment apallissat en una església per la celebració cristiana de la passió, i relats èpics i guerrers (com ara el setge, assalt i caiguda de Barbastre i les batalles de Lope al costat del llegendari Rodrigo Díaz, el Cid).

Els personatges estan molt ben construïts i treballats. La seva vida és creïble i real. I les seves vicissituds, perfectament comprensibles tant des del punt de vista humà com històric. En aquest sentit, els avatars vitals dels diferents personatges fan que, al llarg de les

dalus, en què convivia pacíficament musulmans, jueus i cristians i en què regia una esplendor cultural, artística i social. A mesura que avança el relat, però, els enfrontaments amb els reis hispànics del nord s'incrementen, a la vegada que els regnes taifes van perdent el seu poder no només per l'empenta dels cristians sinó també per les diferències i les enveges dels mateixos prínceps àrabs. És el principi de la Reconquesta i la fi del somni d'Ibn Ammar de reunir els taifes andalusins al voltant de la supremacia de Sevilla. En aquest sentit, la matança que es produirà al pont d'Alcántara serà el símbol, la representació, del final d'una era, del final d'un somni; de la pèrdua del paradís multicultural i religiós.

ALGUNS DETALLS COMPLEMENTARIS

Com una bona *delicatessen*, el llibre conté diversos detalls refinats. Cada capítol (en té 58) va introduït per una datació triple: la del calendari cristià, la del musulmà i la de l'hebreu. A més, l'obra està encapçalada per una introducció i closa amb un epíleg, i els tres blocs en què està dividida –*Gran obertura (1063-1064)*, *Cançó clàssica (1070-1071)* i *Final (1082-1086)*– estan tancats cadascun amb un interludi. Baer incorpora també un glossari de termes àrabs i hebreus, emprats en la novel·la per donar més color àrab als capítols que

La mesquita de Còrdova, un dels símbols de l'esplendor de l'Al-Andalus

vuit-centes pàgines de la novel·la, alguns tinguin un protagonisme creixent i d'altres, per contra, acabin desapareixent. De personatges n'hi ha molts (alguns són històrics), i tots interessants. Penso ara en el Capità (mestre de Lope), Zakaria (deixeble de Iunus), Etan Ibn Eli (mercader i amic de Iunus), el capità normand Bavary Fiz Nicolas, Àlvar Pérez (alcaid del castell de Sabugal), Nujum (esclava de l'harem d'Al-Mutamid), Narjís (cantant esclava d'Ibn Mundir), Sir Robert Crispin (comandant normand de l'exèrcit enviat pel Papa a Barbastre) i un llarg etcètera. Un personatge que es guanya ben aviat les simpaties del lector i acaba tenint un paper central és Karima, filla adoptiva de Iunus, de la qual Lope s'enamorarà.

L'ÈPOCA D'OR D'AL-ANDALUS

La prosa de Frank Baer té sensualitat, musicalitat, dramatisme, intensitat, passió, amorositat, heroïtat, agilitat... A través de la història d'Ibn Ammar, de Iunus i de Lope, l'escriptor saxó descriurà l'època d'or i tolerància d'Al-An-

transcorren a Al-Andalus. Així mateix, agrega un índex de personatges per tal de facilitar la lectura, i un mapa de la península Ibèrica cap al 1065 per mostrar els límits territorials d'Al-Andalus.

En el capítol final d'agraïments, Frank Baer dona les gràcies a la seva dona, Annette von Heinz, per haver-li permès *desaparèixer* durant cinc anys per traslladar-se al segle XI. Efectivament, *El pont d'Alcántara* té la virtut d'arrencar el lector del segle XXI i portar-lo deu segles enrere perquè pugui submergir-se en la quotidianitat i la màgia dels taifes andalusins.

L'obra de Frank Baer és un llibre llarg que es llegeix acuradament, pausadament. Requereix concentració i relax mental, però quan se'n fa una lectura reposada es frueix íntimament, pàgina a pàgina, com una bona exquisidesa. Cal apuntar, finalment, que en els esforços per donar musicalitat i sensualitat andalusí a la novel·la hi juga un paper important la traducció de Carme Gala i les transcripcions de l'àrab de Rosa M. Martínez.

POESIA

Vivències d'avui

ISAAC FERNÁNDEZ

Anna Aguilar Pujol, *Des de l'escon*. Emboscall. Vic, 2003.

La contemplació des de l'escon s'ha perdut, o gairebé, a la societat actual. *Immediatesa, globalització, rapidesa, estrès, mobilitat, massiu...*, són paraules que no s'adiuen amb aquest *Des de l'escon* que proposa Anna Aguilar Pujol (Gurb, 1975), un recull de poemes en què analitza i dissectiona, des dels sentiments propis, temes d'actualitat, matisats per la reposada serenitat que li proporciona la seva visió, asseguda en aquest escó. Un total de cinquanta-vuit poesies breus, personals i alhora de tothom, que van des de l'article de premsa en vers fins a l'anotació sagnant del diari personal, totes escrites entre el juny del 1998 i l'agost del 2002, i ordenades cronològicament.

La periodista i poeta osonenca albira, des de la talaia privilegiada del títol, una realitat quotidiana, la seva realitat de cada dia, i la transfereix al paper, en un procés en què aquesta realitat passa el sedàs del sentiment i queda transformada en poesia. D'aquesta manera fa confiança al lector per explicar-li com veu ella certes situacions i esdeveniments coneguts per tothom, però no només això, sinó que també fa partícip del seu estat d'ànim aquell que la segueixi pàgina a pàgina. La implicació que els versos d'Aguilar Pujol requereixen del lector és una constant en *Des de l'escon*, que no permet que algú s'hi acosti i quedi indiferent; és obligada la reflexió, la rèplica, l'assentiment, la negació, la discussió.

POEMES INTROSPECTIUS

No obstant això, en el llibre tampoc no hi falten els poemes més introspectius i pròxims, aquells poemes modestos que adquireixen una importància vital per a l'autora. Poesies de família com ara *Tu que vindràs* i *La iaia es pentina*, d'amors i desamors desesperats com ara *Estimar, però a qui?* i *Si en fa, de mal, el rebuig*, compromesos socialment com ara *El noi de la cadira de rodes* i *Nascuts a Sud-àfrica*, i també políticament com ara *l'orgullós Catalunya* i *Inútil exèrcit*. Tot acaba amb una conclusió, tribut a l'avi després de la seva mort, que dona títol a l'obra i proporciona una explicació al punt de vista tan desacostumat, des d'aquest banc llarg amb respall ample.

Des de l'escon és el segon recull de poemes d'Anna Aguilar Pujol, que va debutar amb un primerenc *La llei del pèndol* (Emboscall, 1999). L'evolució d'una obra a l'altra és evident, sobretot pel que fa a la temàtica: amorosa gairebé sempre en l'*opera prima*, i molt més variada en aquest nou volum. Una mostra del camí cap a la maduresa d'aquesta autora.